

Inleiding

De Lokale Duurzaamheidsmeter

De Lokale Duurzaamheidsmeter biedt inzicht welke ambities en initiatieven een gemeente heeft op het gebied van duurzame ontwikkeling. Het instrument bestaat sinds 1999 en is destijds op initiatief van NCDO en COS Nederland ontwikkeld. Het uitgangspunt was en is nog steeds zorg te dragen voor een vertaalslag van de mondiale duurzaamheidsagenda, bekend als Agenda 21 (en vervolgfafspraken), naar de praktijk van lokaal bestuur.

Eens in de vier jaar, het jaar voorafgaand aan de gemeenteraadverkiezingen, worden de vragenlijsten geactualiseerd en actief campagne gevoerd om zoveel mogelijk gemeenten deel te laten nemen aan de Lokale Duurzaamheidsmeter.

Doel

Het doel van de Lokale Duurzaamheidsmeter is drieledig:

- 1) Een bron van inspiratie voor de lokale politiek en betrokkenen;
- 2) Leren en kennisdelen: wie heeft welke stappen al gezet?
- 3) Uitdagen: wie loopt voorop en is in staat om de reputatie van koploper hoog te houden?

Duurzame ontwikkeling

“Het is de maatschappelijke verantwoordelijkheid van organisaties om hun bijdrage aan duurzame ontwikkeling te maximaliseren”. Ref: ISO 26000

Conform de bekende definitie van Brundtland (1987) wordt onder duurzame ontwikkeling verstaan: “Een ontwikkeling die voorziet in de behoeften van de huidige generatie, zonder dat daarmee de behoeften van toekomstige generaties, zowel hier als in andere delen van de wereld, in gevaar worden gebracht.”

“Praktisch vertaald: doelen en daarop gerichte handelingen zijn dan duurzaam als deze:

- ecologisch houdbaar zijn,
- economisch een langetermijnperspectief hebben,
- en rechtvaardige en stabiele sociale verhoudingen opleveren.”

Ref: www.pbl.nl/dossiers/Duurzame-ontwikkeling

Structuur

De structuur van de Lokale Duurzaamheidsmeter volgt nog steeds de drie bekende pijlers van duurzaamheid, te weten **People, Planet, Profit**. Inhoudelijk hebben er wel wat verandering plaatsgevonden, met name in de People-lijst.

Thematische structuur Lokale Duurzaamheidsmeter 2013 :

People	Planet	Profit
Verankering binnen de organisatie	Klimaat & Energie	Duurzaam Inkopen
Burgerparticipatie	Natuur & Water	Duurzame Mobiliteit
Duurzaamheid & Samenleving	Afval & Vervuiling	Duurzaam ondernemen / MVO

Denk mondiaal, handel lokaal

Zoals aangegeven is de basis van de Duurzaamheidsmeter een vertaalslag van de mondiale duurzaamheidsagenda (Agenda 21 en gerelateerde afspraken zoals de Millennium Doelen) naar de lokale praktijk. Aan de hand van de vragenlijsten van de Lokale Duurzaamheidsmeter wordt expliciet gekeken of er op lokaal niveau ook rekening gehouden wordt met de internationale dimensie van duurzame ontwikkeling, dus met de mondiale gevolgen van het eigen handelen en de kansen die er liggen om een positieve bijdrage te leveren aan duurzame ontwikkeling in mondiaal perspectief.

Digitaal invullen

De vragenlijsten kunnen via de website digitaal worden ingevuld. De resultaten worden kort gecheckt op bron en compleetheid en vervolgens online gezet. Op deze manier kunnen gemeenten en andere belangstellenden de scores raadplegen via de website www.duurzaamheidsmeter.nl en vergelijken met die van andere gemeenten.

Gemeenten kunnen zo nodig hun score corrigeren of actualiseren via een mail naar de helpdesk. Aan het eind van een campagne wordt het totaalbeeld gegenereerd, geanalyseerd en gepubliceerd in een rapportage.

Resultaten en scores

De resultaten zijn een weergave van de vragenlijsten zoals ingevuld, en zo mogelijk geactualiseerd, door de gemeenten.

Wat betreft de scores is de volgende logica als volgt:

- Formele beleidsambities: waardering van 2 punten
- Uitvoering en resultaten: waardering van 1 punt
- Beleid of inspanningen waar duidelijk een grote ambities uit blijkt om lokaal een extra impuls te geven aan duurzame ontwikkeling: waardering van 3 punten

Bij het aanpassen van de vragenlijsten in 2013 is al het mogelijke gedaan om de situatie anno 2013 te kunnen vergelijken met resultaten uit de vorige versie(s). In de bijlage een overzicht van alle wijzigingen ten opzichte van 2009.

Helpdesk

Voor meer informatie of vragen kunt u terecht bij de coördinator Duurzaamheidsmeter:

Helpdesk Lokale Duurzaamheidsmeter
T 06-53 52 36 46 (Martha Klein)
E info@duurzaamheidsmeter.nl
I www.duurzaamheidsmeter.nl

Samenwerkingspartners

De volgende organisaties hebben de krachten gebundeld om in 2013 een actualisatie van de Lokale Duurzaamheidsmeter mogelijk te maken en gezamenlijk campagne te voeren:

- VNG International – www.vng-international.nl , www.millenniumgemeente.nl
- FEE-Nederland – www.fee-nederland.nl , www.eco-xxi.nl
- het Klimaatverbond – www.klimaatverbond.nl
- Gemeenten voor Duurzame Ontwikkeling – www.vereniging-gdo.nl

De doorontwikkeling van de Lokale Duurzaamheidsmeter wordt eveneens ondersteund door het programma DuurzaamDoor van AgentschapNL, het gezamenlijk vervolg van de eerdere programma's Leren voor Duurzame Ontwikkeling (LvDO) en Natuur & Milieu Educatie (NME). Oikos draagt bij aan verankering in gemeenten. De inhoudelijk ontwikkeling en de helpdesk van de Duurzaamheidsmeter is in handen van FairBusiness (www.fairbusiness.nl).

Referentiekaders

Voor het actualiseren van de vragenlijsten in 2013 is met name gebruik gemaakt van de volgende informatiebronnen:

- De vorige versie van de Lokale Duurzaamheidsmeter (2009) is gebruikt als basis.
- Input klankbordgroep en feedback uit gemeenten (met name contact ambtenaren maar ook raadsleden en bestuurders)
- Publicaties en adviezen Thomas Hoppe & co mbt Lokale Duurzaamheidsmeter (zie www.duurzaamheidsmeter.nl > publicaties)
- Uitkomsten van de wereldtop Rio+20 (juni 2012) zoals weergegeven in het rapportage van Thijs de la Court, afgevaardigde namens VNG.
- NEN-ISO 26000, Richtlijn voor maatschappelijke verantwoordelijkheid van organisaties
- Handleiding ECO XXI (<http://www.eco-xxi.nl/system/files/Handleiding%20ECO-XXI.pdf>)
- Monitor Duurzaam Inkopen 2010, Ministerie van Infrastructuur en Milieu (Min I&M)
- Advies Duurzaam Inkopen, 11 aanbevelingen voor een ambitieuze aanpak mét de markt, VNG-NCW e.a. juni 2012 en gerelateerde kamerbrieven.
- website Rijkswaterstaat - Leefomgeving voor lokaal klimaatbeleid: www.Lokaalklimaatbeleid.nl , www.klimaatmonitor.databank.nl
- PPP-scan en duurzaamheidsbalans van Telos – www.telos.nl
- Stichting Stimular – Milieubarometer, Milieubalans en rapportage Benchmark: www.milieubarometer.nl/kantoor
- Netwerk Duurzame Bedrijfsvoering Overheden: www.duurzamebedrijfsvoeringoverheden.nl
- Reference Framework for European Sustainable Cities – www.rfsc.eu
- UN-rapport post-2015 Development Agenda (mei 2013) – A New Global Partnership: Eradicate Poverty and Transform Economies through Sustainable Development - http://www.un.org/sg/management/pdf/HLP_P2015_Report.pdf
- Royal Haskoning & VNG – Gemeentelijke Barometer Fysieke Leefomgeving 2013 (mei 2013)

Adhoc Klankbordgroep

VNG-International (Millennium Gemeente campagne) www.vng-international.nl www.millenniumgemeente.nl	Erik-Jan Hertogs Jaap Breugem
Klimaatverbond www.klimaatverbond.nl	Thijs de la Court Anna Schoemakers
FEE-N / ECOXXI (Foundation for Environmental Education, ECO-XXI programma) www.fee-nederland.nl www.eco-xxi.nl	Henny Kromhout Joost Barendrecht
GDO Gemeenten voor Duurzame Ontwikkeling www.vereniginggdo.nl	Jean Eigeman Barend Aanraad , Directeur The Natural Step. Henk Klein , Directeur GDO
Stichting Stimular (werkplaats voor Duurzaam Ondernemen, Milieubarometer, netwerk Duurzame Bedrijfsvoering Overheden) www.stimular.nl , www.milieubarometer.nl	Isja Dominicus Coördinator netwerk DBO

<p>TELOS Brabants (universitair) centrum voor duurzame ontwikkeling. www.telos.nl</p>	<p>John Dagevos Senior advisor</p>
<p>Min I & M, Lokaal Klimaatbeleid www.lokaalklimaatbeleid.nl</p>	<p>Martien Das</p>
<p>FairBusiness (Duurzaamheidsmeter) www.fairbusiness.nl www.duurzaamheidsmeter.nl</p>	<p>Martha Klein Ans Ursem Bijgestaan door: Gosse de Boer, buro Wereldburger</p>

Van 2009 naar 2013

De afgelopen jaren is er enorm veel vooruitgang geboekt op het terrein van lokaal duurzaamheidsbeleid. Een actualisatie is duidelijk op z'n plaats, de lat kan weer wat hoger.

Nieuwe uitgangspunten die uit het overleg met de adhoc klankbordgroep naar voren kwamen:

- Zet **waardecreatie** als kern van duurzame ontwikkeling meer centraal.
Aansluiting zoeken bij de ISO 26000. Dit betekent ook meer nadruk op 'accountability', de rol van stakeholders en nieuwe partnerschappen..
- Scherper onderscheid maken tussen de **voorbeeldrol van de gemeente** als organisatie en het aansturen van duurzame ontwikkelingen binnen de gemeenschap.
- Inspelen op **veranderende rol overheid** van regisserend naar faciliterend en op sommige terreinen wellicht zelfs meer een participerende rol. Meer aandacht voor burgerkracht, organiserend vermogen, aansluiting bij bestaande initiatieven
- Houd rekening met de verschillende rollen die de gemeente heeft richting verschillende partners:
  - Gemeente zelf (voorbeeldrol)
  - Richting burgers/inwoners
  - Richting ondernemers
  - Richting maatschappelijke organisaties

Kern van de Lokale Duurzaamheidsmeter: Transparantie – stakeholder betrokkenheid - accountability
Motto voor meer samenwerking: Partnerschap is het nieuwe leiderschap

Post 2015 agenda:

Eind mei 2013 is het UN-rapport van de "High-Level Panel of Eminent Persons on the Post-2015 Development Agenda" uitgekomen getiteld: "New Global Partnership: Eradicate Poverty and Transform Economies through Sustainable Development". Hieronder kort samengevat de vijf aanbevelingen/transitie bewegingen uit de *Executive Summary*:

1. **Leave no one behind.** (...) *This is a universal agenda, for which everyone must accept their proper share of responsibility.*
2. **Put sustainable development at the core.** (...) *halt the alarming pace of climate change and environmental degradation.*
3. **Transform economies for jobs and inclusive growth.** (...) *shift to sustainable patterns of consumption and production*
4. **Build peace and effective, open and accountable institutions for all.** (...) *good governance as core elements of wellbeing*
5. **Forge a new global partnership.** (...) *fight climate change, champion free and fair trade, technology transfer and diffusion*

Ref: http://www.un.org/sg/management/pdf/HLP_P2015_Report.pdf

Vragenlijst People

Thema's: *Verankering, burgerparticipatie, Samenleving*

In deze vragenlijst ligt het accent op de sociale dimensie (People) van duurzame ontwikkeling. Om een compleet beeld te krijgen van het duurzaamheidsbeleid binnen de gemeente, is het raadzaam om ook de overige vragenlijsten in te vullen.

People: sociale dimensie van duurzaamheid

Verwante begrippen: sociaal kapitaal, (burger)participatie, solidariteit, (wereld)burgerschap, energieke samenleving, samenwerken, social empowerment

"Human beings are at the centre of concerns for sustainable development. They are entitled to a healthy and productive life in harmony with nature."

Principle 1 van de Rio Declaration (1992):

De 'P' van 'People' zou ook kunnen staan voor 'Participatie'. Een duurzame samenleving heeft gemeenschapsgevoel nodig, waarbij inwoners zich betrokken en verantwoordelijk voelen bij wat er gebeurt in hun samenleving, de wereld en met hun medebewoners.

Centrale vragen in deze vragenlijst zijn:

- Het aansturen van duurzame ontwikkeling is mensenwerk. Heeft de gemeente duurzaamheid binnen haar organisatie verankerd in de werkprocessen en organisatie cultuur?
- wat doet de gemeente om haar inwoners zoveel mogelijk te betrekken bij het maken van (politieke) duurzame beleidskeuzes?
- En wat doet ze om de duurzame initiatieven vanuit de samenleving te faciliteren?
- In hoeverre heeft de gemeente aandacht voor het bevorderen van duurzaam gedrag en (wereld)burgerschap?

Think Globally, Act Locally

Het is van belang om lokale ontwikkelingen in een grotere context te plaatsen, voorbij de eigen straat en de wijk. Immers, duurzame ontwikkeling betekent ook rekening houden met mensen elders. Het actief bevorderen van mondiaal bewustzijn of actief wereldburgerschap biedt de gemeente kansen voor meer begrip en lokaal draagvlak.

Relevante internationale afspraken die ook Nederland heeft ondertekend:

- Universele verklaring van de rechten van de mens (1948)
- Millenniumdoel 2: gelijke rechten voor mannen en vrouwen

Opbouw van de vragenlijst

De vragenlijst bestaat uit drie thema's: 3) Verankering binnen de organisatie, 2) Burgerparticipatie, 3) Duurzaamheid en samenleving.

Resultaten en correcties

In totaal kan de gemeente 75 voor de vragenlijst PEOPLE behalen. Natuurlijk is de vragenlijst niet uitputtend. Doet uw gemeente beduidend meer binnen deze beleidsterreinen? Of geven de antwoorden een te positief beeld, is er veel op papier vastgelegd maar in de praktijk nog niet uitgewerkt?

U kunt corrigeren voor maximaal 3 punten extra toe te kennen of af te trekken. Een voorstel voor correcties en de bijbehorende motivatie kan onderaan de lijst worden gegeven. Op basis van de gegeven argumenten worden correcties wel of niet door de coördinator toegekend.

Vragen: verankering in de organisatie

Verankering van duurzaamheid binnen de gemeentelijke organisatie en haar mensen

Zorgdragen voor duurzame ontwikkeling is mensenwerk. De integratie van duurzaamheid (of MVO) binnen de gemeentelijke organisatie is een continue leer- en groeiproces.

In 2010 is de zogeheten ISO 26000 richtlijn vastgesteld, een internationale richtlijn voor Maatschappelijke Verantwoordelijkheid van Organisaties (MVO). Deze biedt handvatten voor elk type organisatie om hun maatschappelijke verantwoordelijkheid 'op maat' in te vullen en op gestructureerde wijze te implementeren. De richtlijn is het resultaat van een 5-jarig wereldwijd multi-stakeholder consultatie proces. De basiselementen van ISO 26000 vormen belangrijkste referentie kader voor de onderstaande vragen mbt het proces van institutionalisering en internalisering van duurzame ontwikkeling binnen kernprocessen van de gemeente. Ref: www.nen.nl/iso26000

	Vraag	Toelichting	Antwoord	Score
1.	In uw gemeente is duurzame ontwikkeling uitgewerkt in een strategische visie op lange termijn.	<i>(Vraag 1 People 2009)</i> Duurzame ontwikkeling vraagt per definitie een visie op lange termijn .	Ja/Nee	3
2.	Samen met de belangrijkste stakeholders (burgers, maatschappelijk veld, bedrijfsleven) wordt de strategische visie levendig en up-to-date gehouden.	<i>(aanpassing vraag 1 People 2009)</i> Een organisatie behoort de belangen van haar stakeholders te respecteren, in overweging te nemen en erop in te spelen (Ref ISO 26000). Up-to-date: per 1 á 2 jaar herijkt.	Ja/Nee	2
3.	Het huidige coalitieprogramma hanteert duurzaamheid als uitgangsprincipe en heeft dit vertaald in bestuurlijke prioriteiten om duurzame ontwikkelingen te bevorderen.	<i>(aanpassing vraag 2 People 2009)</i> Het uitwerken van een strategische visie heeft alleen zijn waarde als er structureel aan gerefereerd wordt en de neergelegde ambities regelmatig terugkomen op de (politieke) agenda.	Ja/Nee	2
4.	In uw gemeente zijn richtlijnen ontwikkeld om ervoor zorg te dragen dat duurzaamheid op structurele wijze meegenomen wordt in beleids-, programma- en projectontwikkeling.	<i>(Nieuwe vraag)</i> Om duurzame ontwikkeling als uitgangsprincipe te institutionaliseren binnen de organisatie, is het belangrijk duidelijke richtlijnen te hebben die voor iedereen gelden. Duurzame is een verplicht hoofdstuk/paragraaf in (voorstellen voor) projecten, programma's, rapportages waar uw gemeente verantwoordelijkheid voor draagt.	Ja/Nee	1
5.	Bij ruimtelijke planning waakt uw gemeente ervoor dat er een transparante afweging plaatsvindt van economische, sociale én ecologische belangen. Duurzame ontwikkelingen worden daarbij zoveel mogelijke gefaciliteerd.	<i>(Nieuwe vraag)</i> Ruimtelijke ordening is bij uitstek het instrument om zorg te dragen dat er duidelijk sprake is van coherent beleid en een ' <i>facilitating environment</i> ' gecreëerd wordt voor duurzame energieprojecten, adaptatie aan klimaatverandering, e.d. Zie eveneens visie en resultaten platform duurzame gebiedsontwikkeling: www.platformdgo.nl	Ja/Nee	2
6.	De structuurvisie is een ruimtelijke weergave van de gemeentelijke visie op duurzame ontwikkeling. Knelpunten tussen ecologische, sociale en economische belangen zijn in kaart	<i>(Nieuwe vraag)</i> Structuurvisie: een strategisch beleidsdocument over de ruimtelijke en functionele ontwikkelingen in de gemeente.	Ja/Nee	2

	gebracht en geagendeerd voor openbare besluitvorming.			
7.	Via uw website is eenvoudig en snel informatie te vinden over de visie en inspanning van uw gemeente gericht op duurzame ontwikkeling.	<i>(Nieuwe vraag)</i> Eenvoudig en snel informatie vinden via website betekent hier dat je via de homepage met max. twee klikken op dit onderwerp terecht komt.	Ja/Nee	1
8.	Binnen het college van Burgemeester & Wethouders is één lid verantwoordelijk voor de verankering van duurzaamheid als uitgangsprincipe binnen de organisatie.	<i>(Nieuwe vraag)</i> Binnen het college van Burgemeester & Wethouders is één lid verantwoordelijk voor de verankering van duurzaamheid als uitgangsprincipe binnen de organisatie.	Ja/Nee	1
9.	Uw gemeente beschikt over een MVO beleidsplan (in wording).	<i>(Nieuwe vraag)</i> ISO 26000, de internationale MVO-richtlijn, biedt hiervoor een structureel kader. www.nen.nl/iso26000 .	Ja/Nee	2
10.	Duurzaamheid/MVO is geïntegreerd in het HRM-beleid van uw gemeente.	<i>(Nieuwe vraag)</i> Gedacht kan worden aan een gedragscode, (bij)scholing, interne evaluatie.	Jan/Nee	1
11.	Uw gemeente streeft in haar personeelsbeleid nadrukkelijk naar een personeelssamenstelling die een evenredige afspiegeling is van de lokale samenleving (diversiteitsbeleid).	<i>(vraag 11 lijst People 2009)</i> Het is voor het ontwikkelings- en integratieproces wezenlijk dat migranten, maar ook andere groepen in de samenleving deel kunnen nemen in het arbeidsproces. Dat vraagt soms om een investering, zoals het specifiek opleiden of begeleiden van werknemers.	Ja/Nee	1
12.	Binnen de gemeentelijke organisatie wordt minimaal 40% van de leidinggevende functies in ingenomen door vrouwen.	<i>(vraag 13 lijst People 2009)</i> De overheid streeft naar gelijke rechten, kansen, vrijheden en verantwoordelijkheden in de maatschappij voor vrouwen en mannen. De overheid wil onder meer dat meer vrouwen gaan werken en meer vrouwen naar topfuncties laten doorstromen. (ref.: www.rijksoverheid.nl/vrouwenemancipatie)	Ja/Nee	1
13.	Het indienen van ideeën en initiatieven door het personeel voor het verduurzamen van de organisaties wordt gestimuleerd.	<i>(Nieuwe vraag)</i> Een voorbeeld van een aanpak hiervoor is te vinden via www.duurzaammb.nl/tips/642	Ja/Nee	1
14.	Uw gemeente evalueert jaarlijks in hoeverre haar inwoners tevreden zijn over de gemeentelijke dienstverlening.	<i>(vraag 8 lijst People 2009)</i> Inwoners zijn de belangrijkste stakeholdergroep voor een gemeente. Zie voor een tevredenheidsonderzoek van de inwoner als klant en/of als burger: www.waarstaatjegemeente.nl	Ja/Nee	1
15.	De gemeente publiceert jaarlijks in aanvulling op de financiële verantwoording een duurzaamheidsverslag of maatschappelijk jaarverslag.	<i>(Nieuwe vraag)</i> Bij de jaarlijkse financiële verantwoording (jaarrekening) worden de MVO/duurzaamheidsprestaties van de gemeente gerapporteerd. Voor handleidingen en internationale standaardisering van duurzaamheidsverslagen voor publieke en private sector: www.globalreporting.org	Ja/Nee	1
Subtotaal				22

Vragen: Burgerparticipatie (mobilisatie van burgerkracht)

"Het is effectief om burgers te betrekken bij het opstellen van beleid dat hen raakt. Vanuit een democratisch oogpunt, maar ook omdat het beleid er beter van wordt." (Prodemos, Huis voor Democratie en Rechtstaat, www.prodemos.nl)

Beleidsmakers moeten meer openstaan voor burgers die zich inzetten voor de samenleving. Laat ze meer denken vanuit het perspectief van burgers en minder vanuit de bestuurlijke logica. (Ref WRR-rapport "Vertrouwen in de burger", 2012)

"De overheid heeft een wereld te winnen door de creativiteit en innovatiekracht van burgers [en bedrijven] beter te benutten". Maarten Haayer, De Energieke Samenleving, PBL 2011.

Er zijn veel verschillende vormen van burgerparticipatie. Onderstaande vragen gaan in op het betrekken van burgers bij de lokaal bestuur, beleidsontwikkeling en -uitvoering en op het inspelen en faciliteren van lokale initiatieven. Zie ter inspiratie <http://praktijkvoorbeelden.vng.nl/databank/burgerparticipatie.aspx>

ISO 26000 – Principes van maatschappelijke verantwoordelijkheid – "een organisatie behoort de belangen van haar stakeholders te respecteren, in overweging te nemen en erop in te spelen".

	Vraag	Toelichting	Antwoord	Score
16.	Uw gemeente besteedt structureel aandacht aan het betrekken van stakeholders (belangengroepen) bij de ontwikkeling van nieuwe beleidskaders en beleidsevaluaties, met name in het voortraject.	<i>(Nieuwe vraag)</i> Structureel aandacht: er is een formeel protocol/richtlijn om belanghebbenden vroegtijdig uit te nodigen om input/feedback te leveren, bijvoorbeeld in de vorm van een klankbordgroep.	Ja/Nee	3
17.	Uw gemeente beschikt over een actuele communicatiestrategie om inwoners te informeren én actief te betrekken bij haar activiteiten en besluitvorming.	<i>(Nieuwe vraag)</i> <u>Actueel</u> wil zeggen dat de communicatiestrategie in jaarlijks geactualiseerd wordt.	Ja/Nee	1
18.	Uw gemeente heeft beleid voor volwaardige ondersteuning van mantelzorg en vrijwilligers .	<i>(vraag 17 lijst People 2009)</i> "De centrale vraag die de gemeente zich zal moeten stellen: hoe kunnen wij burgers faciliteren en accommoderen zodat zij hun zorg voor de leefbaarheid van de buurt en de zorg voor hun naasten kunnen vormgeven". (Ref: Factsheet Burgerparticipatie en de WMO - MOVISIE)	Ja/Nee	2
19.	Uw gemeente draagt structureel bij aan het bevorderen van maatschappelijk betrokken ondernemen (MBO) .	<i>(Nieuwe vraag)</i> Maatschappelijk betrokken ondernemen (MBO) is het <u>vrijwillig</u> investeren van expertise, menskracht, faciliteiten en netwerken in de (lokale) samenleving. Ondersteuning bijv. in de vorm van een MBO-platform waarin de samenwerking tussen het bedrijfsleven en vrijwilligersorganisaties gefaciliteerd wordt. Zie www.nationaalmboplatform.nl	Ja/Nee	2
20.	Uw gemeente heeft toegankelijke informatie en procedureregels voor het agenderen van een burgerinitiatief .	<i>(vraag 4 lijst People 2009)</i> Een burgerinitiatief : een voorstel van een initiatiefgerechtigde om een onderwerp op de agenda van de vergadering van de raad te plaatsen.	Ja/Nee	1

		Via de website en gemeentegids kan deze mogelijkheid voor burgerparticipatie eenvoudig toegankelijk worden gemaakt. Toegankelijkheid van de procedures kan ahv van feedback of via een eenvoudige enquête worden getoetst.		
21.	In de huidige beleidsperiode is minstens één burgerinitiatief (gerelateerd aan duurzaamheid) succesvol op de agenda van de gemeenteraad gekomen.	<i>(Nieuwe vraag)</i> Actief beleid ter stimulering van burgerinitiatieven heeft resultaat.	Ja/Nee	1
22.	Uw gemeente praktiseert een wijkgerichte aanpak om inwoners actief te betrekken bij de inrichting en zorg voor hun eigen leefomgeving	<i>(Nieuwe vraag)</i> Voor informatie en inspiratie over de wijkaanpak, zie het platform voor wijkgerichtwerken: www.lpb.nl	Ja/Nee	2
23.	In uw gemeente is een structuur voor het faciliteren van duurzame burgerinitiatieven opgezet.	<i>(Nieuwe vraag)</i> Hierbij kan gedacht worden aan een structureel overleg met lokale groepen, een vast aanspreekpunt per thema (b.v. duurzame energie of stadslandbouw) of een (digitaal) loket voor burgerinitiatieven	Ja/Nee	3
24.	Uw gemeente ondersteunt gedurende deze collegeperiode een 'jongerenraad' of een ander concreet en structureel initiatief om jongeren te betrekken bij de gemeentelijke politiek.	Betrekken van jongeren bij de lokale politiek en beleid vraag om extra inspanning. Ideeën hiervoor en samenwerking kan gezocht worden bij bijvoorbeeld het IPP, de Nationale Jeugdraad of Jongeren Milieu Actief.	Ja/Nee	1
25.	Uw gemeente spant zich actief in om vrouwen te betrekken bij politiek en lokaal bestuur.	<i>(aanpassing vraag 12 lijst People 2009)</i> Millenniumdoel 3 – gelijke rechten voor mannen en vrouwen. Vergroten van de politieke vertegenwoordiging van vrouwen is hier expliciet in opgenomen als indicator.	Ja/Nee	1
26.	Uw Gemeente draagt actief het belang van Art. 1 van de grondwet uit.	<i>(vraag 20 lijst People 2009)</i> Art 1: voorkomt en bestrijdt discriminatie. Zie www.art1.nl voor suggesties om hier aandacht voor te genereren.	Ja/Nee	2
27.	Uw gemeente heeft het fenomeen sociaal ondernemerschap omarmd en stimuleert en ondersteunt initiatieven op dit terrein.	<i>(Nieuwe vraag)</i> Bij een sociale onderneming staat het maatschappelijk doel voorop. Het wordt ook wel de 4 ^e sector genoemd: "Social Enterprises nemen een positie in tussen de overheid, commerciële bedrijven en charitatieve instellingen" Ref: www.social-enterprise.nl	Ja/Nee	3
28.	Uw gemeente neemt deel aan de benchmark burgerparticipatie om haar beleid m.b.t. burgerparticipatie te monitoren en te verbeteren.	<i>(Nieuwe vraag)</i> Benchmark Burgerparticipatie is een KING gecertificeerd instrument om burgerparticipatie in uw gemeente in beeld te brengen en te verbeteren. www.benchmarkburgerparticipatie.nl	Ja/Nee	2
Subtotaal				24

Vragen: Duurzaamheid & Samenleving

De transitie naar een duurzame samenleving vraagt bewustwording, betrokkenheid en het verhogen van de competentie bij individuen en in organisaties om te leren begrijpen wat duurzaamheid betekent. (geïnspireerd op The Natural Step, Theory of Change).

Duurzame ontwikkeling betekent ook rekening houden met behoeften en ambities van mensen elders. Het begrip mondiaal burgerschap sluit hierop aan. Samenwerking, (nieuwe) partnerschappen en/of het aansluiten bij bestaande initiatieven bieden gemeenten kansen om handen en voeten te geven aan het bekende adagium 'Think Globally, Act Locally'.

Veel informatie en inspiratie op dit terrein is onder andere te vinden via: www.millenniumgemeenten.nl, www.vereniginggdo.nl, www.fee.nl,

	Vraag	Toelichting	Antwoord	Score
29.	Uw gemeente ondersteunt voorlichting en bewustwording gericht op het verduurzamen van (consumptie)gedrag van de eigen inwoners.	<i>(Nieuwe vraag)</i> Hiervoor is een wereld aan mogelijkheden, denk aan vaste rubriek in lokale krant, thema-tafel bibliotheek, duurzame krant/magazine op leestafel in ontvangsthal (bijv. www.debeterewereld.nl , www.wattis.nl , www.p-plus.nl)	Ja/Nee	2
30.	Uw gemeente werkt jaarlijks mee aan meer dan één landelijke actie om duurzaam gedrag bij haar inwoners te bevorderen zoals Duurzame Dinsdag, klimaatstraatfeesten, Fairtrade-week e.d..	<i>(Nieuwe vraag)</i> Voorbeelden van publiekscampagnes met mogelijkheden voor regionale acties: www.dagvandeduurzaamheid.nl , www.klimaatverbond.nl , www.vereniginggdo.nl	Ja/Nee	1
31.	Samen met het maatschappelijk veld is er in uw gemeente extra aandacht voor kwetsbare groepen mbt het stimuleren van duurzaam en gezond (consumptie) gedrag.	<i>(Nieuwe vraag)</i> Opleidingsniveau en/of inkomensniveau is gerelateerd aan wel of niet duurzaam gedrag en het aantal gezonde levensjaren. (bron: PBL: Monitor Duurzaam Nederland 2011)	Ja/Nee	2
32.	Uw gemeente werkt samen met werkgevers aan een lokale en/of regionale agenda gericht op een duurzame inzetbaarheid van mensen.	<i>(Nieuwe vraag)</i> Duurzame inzetbaarheid: Het vermogen van de medewerker om nu en in de toekomst toegevoegde waarde te leveren voor een (arbeids)organisatie en daarbij zelf ook meerwaarde te ervaren. (Ref: NEN - NPR 6070)	Ja/Nee	2
33.	Uw gemeente houdt haar ambities en prestaties mbt het behoud van cultureel erfgoed actueel.	<i>(Nieuwe vraag)</i> Bewustzijn van de eigen geschiedenis en het waarderen van het culturele erfgoed is belangrijk om begrippen als welvaart en ontwikkeling in het perspectief van tijd te plaatsen. (ref: PPP-scan Telos, www.telos.nl)	Ja/Nee	2
34.	Uw gemeente is actief lid van de vereniging Gemeenten voor Duurzame Ontwikkeling (GDO) .	<i>(Nieuwe vraag)</i> GDO is een bestuurlijk netwerk dat duurzame ontwikkeling dicht bij huis en op lokaal niveau mogelijk wil maken in samenwerking met burgers, maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven. GDO speelt in op de energieke samenleving en op nieuwe ideeën over	Ja/Nee	1

		een circulaire economie. (www.vereniginggdo.nl)		
35.	In het duurzaamheidsbeleid van de gemeente wordt gerefereerd aan mondiale ontwikkelingen en internationale afspraken zoals de klimaatafspraken en Millenniumdoelen.	In het duurzaamheidsbeleid van de gemeente wordt gerefereerd aan mondiale ontwikkelingen en internationale afspraken zoals de klimaatafspraken en Millenniumdoelen.	Ja/Nee	2
36.	Uw gemeente heeft zich uitgeroepen tot Millennium Gemeente . De gemeente onderkent daarmee het belang van internationale afspraken en vertaalt deze waar mogelijk door naar lokaal beleid.	<i>(aanpassing vraag 21 lijst People)</i> Een 'Millennium Gemeente' is een gemeente die op één of meerdere manieren actief is of wil worden in de internationale strijd tegen armoede en dit bewust wil uitdragen (bron: VNG). NB Post-2015 zullen de Millenniumdoelen een vervolg krijgen ivv Sustainable Development Goals (SDG's) www.millenniumgemeente.nl www.millenniumdoelen.nl	Ja/Nee	3
37.	De gemeente speelt een actieve rol bij initiatieven waarbij burgers, bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties samenwerken om lokaal handelen vanuit mondiaal perspectief te stimuleren .	<i>(Nieuwe vraag)</i> Denk aan het ondersteunen van een platform, stichting, werkgroep, Team 2015 of andere groep die zich bezighoudt met de invulling van de lokale Millennium Gemeente campagne.	Ja/Nee	2
38.	Uw gemeente draagt de titel Fairtrade Gemeente of is bezig om deze titel te verkrijgen.	<i>(aanpassing vraag 18 lijst Profit 2009)</i> Om Fairtrade Gemeente te worden, moeten de gemeente en haar inwoners actief zijn in het bevorderen van eerlijke handel. Zie voor de criteria waaraan voldaan moet worden www.fairtradegemeente.nl	Ja/Nee	3
39.	Uw gemeente heeft in haar jaarlijkse begroting structureel een budget voor het bevorderen van mondiaal burgerschap/duurzaam gedrag gereserveerd.	<i>(aanpassing vraag 23 lijst People 2009)</i> 0,5 euro – 1 euro per inwoner was in veel gemeenten richtlijn voor het budget internationale samenwerking.	Ja/Nee	1
40.	Uw gemeente besteedt een gedeelte van dit budget aan voorlichting en bewustwording met betrekking tot mondiale vraagstukken.	<i>(Vraag 25 lijst People 2009)</i> Bijvoorbeeld budget voor de lokale invulling van het predicaat Millennium Gemeente of Fairtrade Gemeente. Door te investeren in voorlichting en bewustwording kan de gemeente zorgen voor een groter draagvlak voor internationale samenwerking.	Ja/Nee	1
41.	In uw gemeente zijn jongeren een uitgesproken doelgroep voor activiteiten gericht op (mondiaal) burgerschap en de bevordering van duurzaam gedrag.	<i>(Nieuwe vraag)</i> Jongeren is een belangrijke doelgroep van o.a. de campagne Millennium Gemeente.	Ja/Nee	1
42.	In uw gemeente heeft een ambtenaar de invulling van het predicaat Millennium Gemeente en/of het bevorderen van mondiaal burgerschap in zijn of haar takenpakket.	<i>(aanpassing vraag 22 lijst People 2009)</i> Bij grote gemeenten is dat vaak een aparte ambtenaar, bij kleinere gemeenten is dit vaak verwerkt in een functie van de afdeling voorlichting. In dat geval moet toch wel een taakomschrijving en uren beschikbaar zijn.	Ja/Nee	1
43.	Uw gemeente is betrokken bij activiteiten die direct bijdragen op internationaal niveau aan het behalen van Millenniumdoelen .	Bijvoorbeeld door steun aan lokale initiatieven met projecten in ontwikkelingslanden.	Ja/Nee	1

44.	Uw gemeente is lid van één of meerdere internationale samenwerkingsverbanden ter bevordering van duurzame ontwikkeling. Denk aan ICLEI (International Council for Local Environmental Initiatives) en het zogeheten Covenant of Mayors	<p><i>(vraag 24 lijst People 2009)</i> ICLEI is het internationale vereniging van lokale overheden dat zich inspant om opvolging te geven aan internationale afspraken met betrekking tot milieu en ontwikkeling (Agenda 21). De European Sustainable Cities en Towns campaign maakt hier deel vanuit. www.iclei-europe.org www.sustainable-cities.eu</p> <p>Het Burgemeestersconvenant is de Europese beweging waarin lokale en regionale overheden deelnemen door vrijwillig toe te zeggen de energie-efficiëntie en het gebruik van duurzame energiebronnen op hun grondgebied te verhogen. www.burgemeestersconvenant.eu of www.eumayors.eu</p>	Ja/Nee	2
45.	Uw gemeente of de door uw gemeente gesteunde organisaties, onderhouden één of meer relaties met andere gemeenten in ontwikkelingslanden en/of Europese transitielanden.	<p><i>(aanpassing vraag 26 lijst People 2009)</i> Uitwisselingsprogramma's, peer-to-peer contacten, e.d. leveren in de regel aan twee kanten winst op. (Zie VNG-International en NCDO)</p>	Ja/Nee	2
Subtotaal				29

Toe te passen correctie

Correctiefactor:

-3	-2	-1	0	1	2	3
----	----	----	---	---	---	---

Als u de score wilt corrigeren, vul hier de reden(en) in.

Vragenlijst Planet

Thema's: Klimaat & energie, Duurzaam waterbeheer en Natuur & milieu

In deze vragenlijst ligt het accent op de ecologische dimensie (Planet) van duurzame ontwikkeling. Om een compleet beeld te krijgen van het duurzaamheidsbeleid binnen de gemeente, is het raadzaam om ook de andere twee vragenlijsten in te vullen.

Planet: Ecologische dimensie van duurzame ontwikkeling

Verwante begrippen: ecologisch kapitaal, natuurlijke hulpbronnen, ecosysteemdiensten, milieugebruiksruimte, biocapaciteit, natuurbescherming, ecologische of mondiale voetafdruk.

De 'P' van Planet zou ook voor 'Preserve' of 'Perspectief' kunnen staan. Het gaat bij 'Planet' vooral om duurzaamheid in de tijd.

Centraal in deze vragenlijst staat het behoud, de bescherming en het beheer van onze natuurlijke hulpbronnen: onze energie & CO₂-huishouding, de diversiteit aan plant- en diersoorten, kwaliteit en kwantiteit van water, luchtkwaliteit, bodemvruchtbaarheid, et cetera.

Think globally, act locally

Zover we weten is er één leefbare planeet Aarde. Momenteel delen we deze met ruim 7 Miljard mensen wat waarschijnlijk nog verder op gaat lopen tot zo'n 10 miljard mensen in 2050. Mensen die met de toename aan welvaart een steeds groter beslag leggen op de milieugebruiksruimte. Klimaatverandering, verlies aan biodiversiteit en grondstoffen schaarste zijn als gevolg hiervan steeds prangendere milieuvraagstukken geworden die om een wereldwijd gecoördineerde aanpak vragen en een adequate respons op alle niveaus, internationaal, nationaal en ook lokaal.

Relevante internationale conventies, die ook Nederland in dit kader heeft ondertekend	Relevant Nederlands beleidskaders dat hieraan gerelateerd is
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Agenda 21 (1992, 2002) ▪ Klimaatverdrag UNFCCC, 1992, gevolgd door het Kyoto-protocol, 1997 ▪ Biodiversiteitsverdrag, CBD, 1992 ▪ Verwoestijningverdrag, UNCCD, 1996 ▪ Millenniumdoel 7: afspraken met betrekking tot een duurzaam leefmilieu 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Lokale Klimaat Agenda 2011 - 2014 ▪ Beleidsprogramma Biodiversiteit 2008-2011 ▪ Water: Kader Richtlijn Water, Waterwet, Nationaal Bestuursakkoord Water(keten) ▪ Milieu: Wet Milieubeheer, Nationaal Milieubeleidsplan 4 ▪ Wet Ruimtelijke Ordening, Wabo (Wet algemene bepalingen omgevingsrecht)

Opbouw van de vragenlijst Planet

De vragenlijst bestaat uit drie thema's: 1) Klimaat & energie, 2) Natuur & water en 3) Afval & vervuiling

Resultaten en correcties

In totaal kan de gemeente 75 punten voor de vragenlijst PLANET behalen. Natuurlijk is de vragenlijst niet uitputtend. Doet uw gemeente eigenlijk meer binnen deze beleidsterreinen? Of geven de antwoorden een te positief beeld, is er veel op papier vastgelegd maar in de praktijk nog niet uitgewerkt?

U kunt corrigeren voor maximaal 3 punten extra toe te kennen of af te trekken. Een voorstel voor correcties en de bijbehorende motivatie kan onderaan de lijst worden gegeven. Op basis van de gegeven argumenten worden correcties wel of niet door de coördinator toegekend.

Vragen: klimaat en energie

De klimaatdoelstellingen waren in 2009-2011 neergelegd in de zogeheten klimaatakkoorden:

- een reductie van de uitstoot van broeikasgassen van 30% in 2020 ten opzichte van 1990
- een energiebesparing van 2% per jaar
- een aandeel van hernieuwbare energiebronnen van 20% in 2020

Deze hebben in 2011 een vervolg gekregen in de vorm van de zogeheten Lokale Klimaat Agenda (LKA_2011-2014, www.lokaalklimaatbeleid.nl). Hierin zijn de doelstellingen mbt het terugdringen van CO₂-uitstoot en de productie van duurzame energie bijgesteld richting de Europese doelstellingen van respectievelijk 20% en 16%.

Gemeenten spelen een belangrijke rol in het realiseren van deze doelstellingen. De onderstaande vragen zijn vooral gericht op de kaderstelling (ambitiestelling) en het versterken van draagvlak voor de lokale ambities in relatie tot de problematiek rond klimaatverandering.

	Vraag	Toelichting	Antwoord	Score
1.	Uw gemeente heeft meetbare doelen gesteld voor energiebesparing bij de gebouwen in gemeentelijk eigendom en/of beheer.	<i>(vraag 1 lijst Profit 2009)</i> Deze vraag doelt op al het energiegebruik waar de gemeente direct of indirect de financiële lasten voor draagt. Dus behalve het gemeentehuis en gemeentelijke diensten vallen hieronder eveneens scholen, welzijnscentra, gymzalen en dergelijke waarvan de energierekening via het gemeentefonds wordt betaald.	Ja/Nee	2
2.	Uw gemeente draagt zorg om zelf als organisatie uiterlijk in 2015 klimaatneutraal te zijn.	<i>(vraag 2 lijst Profit 2009)</i> Klimaatneutraal, of beter CO ₂ -neutraal, betekent dat de netto CO ₂ -uitstoot van de eigen bedrijfsvoering gelijk is aan 0. <i>Gemeente heeft dus een stappenplan volgens logica Trias Energetica (besparen, gebruik duurzame energie, compensatie fossiele energie).</i>	Ja/Nee	3
3.	CO₂-monitoring : uw gemeente berekent jaarlijks de CO ₂ productie door de eigen (gemeentelijke) organisaties (CO ₂ -footprint) en maakt de resultaten publiekelijk toegankelijk	<i>(Nieuwe vraag)</i> Hierbij gaat het erom dat de gemeente dit minimaal, op basis van globale modellen (internationale GreenHouseGas (GHG) protocol). Een instrument dat hiervoor door veel overheidsorganisaties wordt gebruikt is de Milieubarometer . www.milieubarometer.nl/kantoor .	Ja/Nee	1
4.	Uw gemeente wekt > 20% van de eigen benodigde energie zelf duurzaam op.	<i>(Nieuwe vraag)</i> De vraag doelt op de energie waarvan de energierekening via het gemeentefonds wordt betaald.	Ja/Nee	2
5.	Uw gemeente heeft een actueel klimaatbeleidsplan en geeft hieraan een hoge prioriteit.	<i>(vraag 1 lijst Planet 2009)</i> Actueel wil zeggen dat het aansluit op de afspraken die zijn neergelegd in het lokaal klimaatbeleid 2011-2014.	Ja/Nee	2
6.	Uw gemeente heeft het potentieel aan lokale duurzame energieproductie binnen haar grenzen in kaart gebracht.	<i>Nieuwe vraag</i> Denk aan energie uit wind, zon, aardwarmte en biomassa. Voor zonne-energie zie bijvoorbeeld www.zonatlas.nl .	Ja/Nee	1
7.	Uw gemeente heeft meetbare doelen gesteld voor het aandeel van	<i>(vraag 10 lijst Planet 2009)</i> De huidige regering ambieert een	Ja/Nee	2

	het lokale energieverbruik dat afkomstig moet zijn van hernieuwbare energiebronnen (zon, wind, biomassa, waterkracht, aardwarmte).	aandeel van hernieuwbare energiebronnen van 16% in 2020. Gemeenten kunnen eigen ontwikkelingsambities vaststellen het op basis van hun eigen potentieel.		
8.	Er is structureel budget gereserveerd op de begroting voor het klimaatbeleid.	(vraag 4 lijst Planet 2009) Bij een structureel budget wordt er niet jaarlijks een afweging gemaakt maar is het een vast onderdeel van het budget voor minimaal een periode van 4 jaar.	Ja/Nee	2
9.	Uw gemeente heeft een ambtenaar in dienst die specifiek aanstuurt op energiebesparing/duurzame energie/klimaatbeleid.	(vraag 6 lijst Planet 2009) Meestal is deze persoon de energiecoördinator of klimaatcoördinator. Dit kan ook in samenwerking met buurgemeenten zijn.	Ja/Nee	1
10.	Uw gemeente communiceert klimaatproblematiek breed naar haar inwoners om daarbij steun en verbreding zoekend voor haar klimaatbeleid. Dit uit zich in jaarlijks minimaal één voorlichtingsactiviteit gericht op het brede publiek.	(vraag 7 lijst Planet 2009) Klimaatvoorlichting kan worden vormgegeven door bijvoorbeeld een pagina/artikel in de lokale krant, publieke deelname aan acties als bijvoorbeeld warme truiendag, klimaatstraatfeest etcetera. Ter inspiratie zie: www.klimaatverbond.nl en www.hier.nu	Ja/Nee	1
11.	In uw gemeente loopt een programma op scholen/onderwijsinstellingen gericht op klimaat en energie.	(vraag 8 lijst Planet 2009) Scholen kunnen deelnemen aan een diversiteit aan projecten om leerlingen actief bezig te laten gaan met klimaatproblematiek en mogelijkheden voor energiebesparing. Zie bijvoorbeeld: www.scholenvoorduurzaamheid.nl , www.eco-schools.nl	Ja/Nee	1
12.	Uw gemeente stimuleert actief energiebesparende maatregelen bij haar inwoners (en huiseigenaren).	(vraag 9 lijst Planet 2009) 'Gemeenten spelen een belangrijke rol bij de communicatie over energie en milieu in het dagelijks leven.' Er is een groeiende markt van producten en diensten om gemeenten hierin te ondersteunen. www.milieucentraal.nl www.bespaardaar.nl	Ja/Nee	1
13.	Uw gemeente ondersteunt specifiek bij minima de mogelijkheden voor energiebesparing.	(vraag 18 lijst People 2009) Hiervoor is er een breed scala aan mogelijkheden: <u>Direct</u> : verstrekking van energieadvies, bijzondere bijstand inzetten voor A-label apparatuur, etcetera. <u>Indirect</u> : actief beleid om de slechtste energielabels (E,F,G) met dus de hoogste energielasten versneld aan te laten pakken door corporaties en particuliere verhuurders.	Ja/Nee	1
14.	In uw gemeente is sprake van een actieve en gestructureerde samenwerking met verschillende belangengroepen op het gebied van klimaat/energiebeleid.	(vraag 11 lijst Planet 2009) Overleg met maatschappelijke organisaties, bedrijfsleven, woningcorporaties en andere stakeholders is van wezenlijk belang om lokaal klimaatbeleid vorm te geven. Dit kan in de vorm van een lokaal of regionaal platform. Gestructureerd doelt		1

		op een formeel terugkerend overleg met agenda en notulering.		
15.	Uw gemeente is lid van het Klimaatverbond .	<i>(vraag 12 lijst Planet 2009)</i> De Vereniging Klimaatverbond Nederland) is een organisatie van gemeenten die ondersteuning biedt en samenwerking bevordert rond lokaal klimaatbeleid. (www.klimaatverbond.nl)	Ja/Nee	1
16.	Uw gemeente stimuleert en faciliteert particulieren bij het opzetten van lokale (zelfleverings) Duurzame Energie productie .	<i>(Nieuwe vraag)</i> Mogelijke rol van gemeenten: bij elkaar brengen van partijen, kennisoverdracht, lobby voor saldering, co-creatie. Ref: Lokale Klimaat Agenda 2011-2014	Ja/Nee	2
17.	Uw gemeente neemt deel aan de Lokale Klimaatagenda en bijbehorende klimaatmonitor van Rijkswaterstaat – Leefomgeving.	<i>Nieuwe vraag</i> Welke partijen al deelnemen aan de LKA is te zien in de Klimaatmonitor op een landkaart en in een lijst via www.rwsleefomgeving.nl of www.lokaalklimaatbeleid.nl of www.klimaatmonitor.databank.nl	Ja/Nee	1
18.	CO₂-monitoring : uw gemeente berekent jaarlijks de CO ₂ productie door burgers, bedrijven en de eigen (gemeentelijke) organisaties (CO ₂ -footprint) en maakt de resultaten publiekelijk toegankelijk	<i>(vraag 3 lijst Planet 2009)</i> Hierbij gaat het erom dat de gemeente dit doet op basis van erkende (globale) modellen (<i>Internationale GreenHouse Gas (GHG) protocol</i>). Zie www.meermetminder.nl en www.Klimaatmonitor.databank.nl	Ja/Nee	1
19.	De CO₂-footprint van uw gemeente is de laatste drie jaar aantoonbaar <i>met minstens 5%</i> afgenomen.	<i>(Nieuwe vraag)</i> Resultaat lokaal klimaatbeleid, zichtbaar door CO ₂ -monitoring.	Ja/Nee	1
20.	Uw gemeente heeft de ambitie om binnen een vastgestelde termijn een klimaatneutrale gemeente te worden.	<i>(Vraag 2 lijst Planet 2009)</i> In een klimaatneutrale gemeente, beter aangeduid met CO ₂ -neutrale gemeente, is de netto CO ₂ -uitstoot gelijk aan 0. Energiebesparing, duurzame energie en compensatie zijn middelen om dit doel te bereiken.	Ja/Nee	3
Subtotaal				30

Vragen: Natuur & water

De overheid heeft een belangrijke taak wat betreft beheer, bescherming en zonodig versterking van het ecologisch kapitaal (de producten en diensten die de natuur ons schenkt). Dit gaat over behoud en versterken van de lokale flora en fauna (biodiversiteit) en overige ecologische functies binnen de grenzen van de gemeente zoals het duurzaam beheer van water.

Naast het naleven van (inter)nationale afspraken met betrekking tot het behoud en verbeteren van biodiversiteit en ecologische functies is er in toenemende mate aandacht voor de economische en maatschappelijke waarde van natuur en water in en om stad/dorp. (www.biodiversiteit.nl)

	Vraag	Toelichting	Antwoord	Score
21.	De gemeente geeft binnen haar beleid met betrekking tot groenbeheer expliciet ruimte aan ecologisch beheer .	<i>(vraag 13 lijst Planet 2009)</i> Bekende voorbeelden zijn ecologisch berm- en oeverbeheer waar ruimte wordt gegeven aan natuurlijke ontwikkeling en gestreefd wordt naar een vergroting van de biodiversiteit.	Ja/Nee	3
22.	In uw gemeente is een bomenbeleid vastgesteld en in uitvoering.	<i>(vraag 14 lijst Planet 2009)</i> Het gaat om de combinatie van beleidsuitgangspunten wat betreft bescherming- en voorwaarden voor kappen van bomen en hoe deze worden uitgevoerd en toegepast in de praktijk.	Ja/Nee	2
23.	In uw gemeente is een beleidsambtenaar die natuur- en biodiversiteitbehoud in zijn of haar takenpakket heeft.	<i>(vraag 15 lijst Planet 2009)</i> Sommige grotere gemeenten hebben een 'eigen' bioloog/ecoloog. In kleinere gemeenten is het ook mogelijk om, bijvoorbeeld in gewestelijk verband, te werken met een ambtenaar die specifiek natuur en biodiversiteit in de gaten houdt.	Ja/Nee	1
24.	Uw gemeente heeft beschikking over een actueel overzicht van plant- (flora) en diersoorten (fauna) binnen haar grenzen.	<i>(vraag 16 lijst Planet 2009)</i> De gemeente dient hiertoe een inventarisatie van de voorkomende plant- en diersoorten binnen de gemeentegrenzen in bezit te hebben. Die inventarisatie kan heel goed samen met (lokale) natuurgroepen gedaan zijn.	Ja/Nee	1
25.	Uw gemeente voert expliciet een 'bij-vriendelijk' beleid .	<i>(Nieuwe vraag)</i> Achtergronden en mogelijke bijdragen van lokale overheden is te vinden op de website van de Bijenstichting: www.bijenlint.nl	Ja/Nee	2
26.	De gemeente houdt de 'rode lijstsoorten' bij die binnen de gemeentegrenzen voorkomen.	<i>(vraag 17 lijst Planet 2009)</i> Rode lijsten zijn in de natuurbescherming lijsten van planten en dieren die bedreigd worden met uitsterven en daarom wettelijk een beschermde status hebben gekregen. Voor de gemeente is het van belang om te weten waar mogelijk 'rode lijstsoorten' zich bevinden, bijvoorbeeld in verband met bouwplannen of infrastructurele werken.	Ja/Nee	1

27.	De gemeente zet zich actief in om de leefomgeving van beschermde dieren en planten veilig te stellen en/of te verbeteren.	<i>(Vraag 18 lijst Planet 2009)</i> Inspanningen voor behoud van de lokale biodiversiteit zijn bijvoorbeeld het graven van poelen voor amfibieën of het aanleggen van ecoducten.	Ja/Nee	2
28.	Uw gemeente compenseert bij het uitvoeren van bouwplannen verloren gegaan groen door elders natuurfuncties te versterken.	<i>(vraag 19 lijst Planet 2009)</i> Er bestaan voorbeelden van geïntegreerde gebiedsontwikkelingen waarbij de bouw als financiële drager dienstbaar is aan het versterken van natuurfuncties (groen en blauw).	Ja/Nee	1
29.	Uw gemeente heeft beleid/project om de aanleg van ' groene daken ' te stimuleren.	<i>(nieuwe vraag)</i> Groene daken of vegetatiedaken zijn platte of hellende daken met begroeiing (ref: wikipedia).	Ja/Nee	1
30.	Uw gemeente stimuleert stadslandbouw en/of de aanleg van dorps- of wijktuinen (op braakliggende gronden')	<i>(nieuwe vraag)</i>		2
31.	Uw gemeente beschikt zelf of in regionaal verband over een integraal plan voor duurzaam waterbeheer dat is samengesteld met grote betrokkenheid van maatschappelijke organisaties, bedrijfsleven en andere instellingen.	<i>(vraag 23 lijst Planet 2008)</i> Duurzaam waterbeheer brengt alle aspecten van het watergebruik en -beheer samen in één integraal waterplan. Daarmee geeft uw gemeente aan hoe 'water' een rol speelt in alle beleidsvelden, wat haar ambities zijn en hoe het samenspel is met de burgers, bedrijven, waterschappen, zuiveringsschap en andere betrokkenen.	Ja/Nee	2
32.	Uw gemeente gaat in het waterbeheer uit van de trits ' vasthouden, bergen, afvoeren '.	<i>(vraag 27 lijst Planet 2009)</i> Het waterbeheer, volgend op de adviezen van de Commissie Waterbeheer 21ste eeuw, gaat uit van deze trits. Water vasthouden doe je bijvoorbeeld door ervoor te zorgen dat afstromend regenwater eerst in een plantsoen of open grond terechtkomt. 'Bergen' betekent dat de gemeente zorgt voor voldoende ruimte om (pieken) afstromend water op te vangen, bijvoorbeeld in ruime sloten met een langzaam oplopend talud. Afvoeren naar elders.	Ja/Nee	1
33.	Uw gemeente heeft, bij de aanleg van stoepen, wegen en parkeerplaatsen, een beleid gericht op het zoveel mogelijk 'open' houden van de bodem zodat regenwater kan infiltreren .	<i>(vraag 28 lijst Planet 2009)</i> Sommige wijken lijken wel totaal verhard te zijn. Het regenwater kan maar één kant op en dat is het riool in. Dat kan anders. Bijvoorbeeld door stoepen wat minder breed te maken, door openbaar groen te stimuleren waar afstromend water ook in kan lopen, door op parkeerplaatsen materiaal te gebruiken dat ruimte open laat voor vegetatie.	Ja/Nee	1
34.	Verharde oppervlakten in uw gemeente worden gecompenseerd met mogelijkheden voor extra	<i>(vraag 29 lijst Planet 2009)</i> Een uitwerking van 'ruimte voor water' is dat bij de aanleg van een verhard oppervlak (een wijk, weg,	Ja/Nee	1

	wateropvang.	kassencomplex of iets anders), compensatie plaatsvindt in de vorm van wateropslag. De gemeente kan berekenen om hoeveel water het gaat en ervoor zorgen dat dit water binnen het gebied wordt opgevangen. Deze compensatie wordt primair binnen het plangebied gezocht en pas secundair buiten dat gebied.		
35.	Uw gemeente heeft een structureel budget voor 'Leren voor Duurzame Ontwikkeling'/ Natuur en Milieu Educatie'	(vraag 21 lijst Planet 2009) Educatie is een belangrijke verbindende schakel beleidsdoelstellingen en de burger op het gebied van duurzame ontwikkeling Zie voor informatie en inspiratie www.eco-xxi.nl , www.vereniginggdo.nl , www.ivn.nl	Ja/Nee	2
36.	Uw gemeente heeft de mogelijke gevolgen van klimaatverandering in kaart en de benodigde maatregelen voor adaptatie gebracht.	(vraag 22 lijst Planet 2009) Klimaatverandering zal invloed hebben op ruimtelijke en stedenbouwkundige plannen, waterbeheer en gezondheidszorg. Gemeenten en rijk zijn bezig de verschillende opties voor adaptatie te inventariseren.	Ja/Nee	1
37.	Uw gemeente geeft structureel aandacht aan natuur- en milieubescherming bij het opstellen en evalueren van rampenplannen .	(Nieuwe vraag) Denk aan: <ul style="list-style-type: none"> - Bufferzones - Preventie en Bestrijding van bos- en natuurbranden - In kaart brengen van milieubedreigingen Ref: www.eco-xxi.nl , indicator 10	Ja/Nee	1
Subtotaal				25

Vragen: Afval en Vervuiling				
De uitvoering van de Wet Milieubeheer behoort tot één van de kerntaken van gemeenten. Maar wat wordt er lokaal nog meer gedaan ter voorkoming van vervuiling, het zuinig omgaan met grondstoffen en het streven naar een circulaire economie?				
	Vraag	Toelichting	Antwoord	Score
38.	In uw gemeentelijk rioleringsplan wordt consequent uitgegaan van de trits ' preventie, scheiden, zuiveren '.	(vraag 24 lijst Planet 2009) Voor een positief antwoord zal de trits 'preventie, scheiden en zuiveren' heel duidelijk aangegeven worden in beleid en uitvoering rond rioleringsplannen.	Ja/Nee	2
39.	In uw gemeente is waar mogelijk de afvoer van regenwater losgekoppeld van het rioleringsstelsel.	(Nieuwe vraag)	Ja/Nee	1
40.	Uw gemeente gebruikt geen chemische bestrijdingsmiddelen bij groenbeheer en praktiseert Duurzaam Onkruid Beheer (DOB)	(vraag 20 lijst Planet 2009) Een belangrijk argument tegen het gebruik van bestrijdingsmiddelen is dat resten ervan vaak in het oppervlakte -en grondwater en slib	Ja/Nee	2

	toe op verhardingen.	worden aangetroffen. Zie: http://www.duurzamebedrijfsvoeringoverheden.nl/locaties/groenbeheer/groenbeheer.html		
41.	Uw gemeente heeft een actueel overzicht van bodemkwaliteit en mogelijke risicogebieden	(Nieuwe vraag)	Ja/Nee	1
42.	Uw gemeente monitort het niveau van de luchtkwaliteit van de gemeente, in ieder geval rond bedrijven(terreinen) en wegen.	(Nieuwe vraag) (Ref www.eco-xxi.nl indicator 12)	Ja/Nee	1
43.	Uw gemeente heeft geluidlast in kaart gebracht (geluidskaarten) en een actueel beleidsplan voor geluidreductie en/of behoud van rust (behoud kwaliteit)	(Nieuwe vraag) (Ref www.eco-xxi.nl - indicator 19)	Ja/Nee	1
44.	Uw gemeente beschikt over een duurzaam afvalbeleid waarin het bevorderen van kringlopen (hergebruik/recycling van grondstoffen) voorop staat.	(Nieuwe vraag)	Ja-Nee	2
45.	Uw gemeente heeft meetbare doelstellingen geformuleerd met betrekking tot vermindering, scheiding en recycling van huishoudelijk afval.	(Nieuwe vraag) Denk aan benutting GFT, papier, plastic textiel (Ref www.eco-xxi.nl - indicator 16)	Ja/Nee	2
46.	Totaal geproduceerd huishoudelijk afval is in de afgelopen drie jaar aantoonbaar afgenomen	(Nieuwe vraag) In principe zou dit terug gezien moeten worden in de afvalheffing per inwoner. (ref www.eco-xxi.nl indicator 15)	Ja/Nee	1
47.	Hoeveelheid ongesorteerd afval per inwoner is de afgelopen drie jaar aantoonbaar afgenomen.	(Nieuwe vraag)	Ja/Nee	1
48.	Uw gemeente heeft een integraal plan van aanpak tegen zwerfval in uitvoer.	Gemeenten spelen een cruciale rol bij het voorkomen en bestrijden van zwerfafval. Zie www.gemeenteschoon.nl	Ja/Nee	2
49.	Uw gemeente bevordert actief het gebruik van kraanwater ipv (plastic) flessen	(Nieuwe vraag)	Ja/Nee	1
50.	Uw gemeente heeft een visie en strategie uitgewerkt met betrekking tot het bevorderen van een circulaire economie (versterken kringlopen).	(Nieuwe vraag) De circulaire economie is een economisch systeem dat bedoeld is om herbruikbaarheid van producten en grondstoffen te maximaliseren en waardevernietiging te minimaliseren. (concept ook bekend als cradle-to-cradle) Ref: www.mvonderland.nl	Ja/Nee	3
Subtotaal				20

Toe te passen correctie

Correctiefactor:

-3	-2	-1	0	1	2	3
----	----	----	---	---	---	---

Als u de score wilt corrigeren, vul hier de reden(en) in.

Vragenlijst Profit

Thema's: Duurzame overheid, duurzame mobiliteit en duurzaam bedrijfsleven

In deze vragenlijst ligt het accent op de economische dimensie (profit) van duurzame ontwikkeling. Om een compleet beeld te krijgen van het duurzaamheidsbeleid binnen de gemeente, is het raadzaam om ook de andere twee vragenlijsten in te vullen.

Profit: economische dimensie van duurzame ontwikkeling

Verwante begrippen: duurzaam produceren en consumeren (spel van vraag & aanbod) Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO), duurzaam ondernemen, ketenverantwoordelijkheid, duurzame mobiliteit, duurzaam bouwen.

De 'P' van Profit staat ook voor 'Progress' en 'Prosperity', vooruitgang en welvaart. Economische ontwikkeling gaat over productie, werkgelegenheid, efficiëntie en rendement. De uitdaging is ervoor te zorgen dat de vooruitgang van de één niet ten koste gaat van een ander of van toekomstige generaties. Een ondernemer zal in zijn bedrijfsvoering en keuzes voor investeringen, altijd de balans opmaken tussen kosten en baten. Een maatschappelijk verantwoord oftewel duurzaam ondernemer neemt in zijn besluitvorming ook de milieu- en sociale aspecten mee (maatschappelijke kosten en baten).

Think globally, Act Locally

Gemeenten zijn erop gericht om het lokaal economisch kapitaal te beschermen en de kansen op economische ontwikkeling te versterken. De uitdaging is ervoor te zorgen dat hierbij niet voorbij wordt gegaan aan andere maatschappelijke belangen, zoals het reduceren van CO₂-uitstoot, bescherming van sociaal kapitaal en het bevorderen van eerlijke handel. Sterker nog, de uitdaging is, om samen met het bedrijfsleven, te zoeken naar win-win situaties, naar economische activiteiten die een bijdrage leveren aan een duurzame ontwikkeling, zowel hier in Nederland als elders in de wereld.

Relevante internationale en nationale afspraken op dit terrein zijn:

- Beleidskaders Duurzaam Inkopen (zie www.rijksoverheid.nl dossier duurzaam inkopen en/of www.pianoo.nl)
- ISO 26000 – internationale richtlijn voor de maatschappelijk verantwoordelijkheid van organisaties (2010)
- OESO-richtlijnen: www.oesorichtlijnen.nl
- Millenniumdoel 8 (en overigen): www.millenniumdoelen.nl

Opbouw van de vragenlijst Profit

De vragenlijst bestaat uit drie thema's: 1) Duurzaam Inkopen, 2) Duurzame mobiliteit en 3) MVO/Duurzaam bedrijfsleven

Resultaten en correcties

In totaal kan de gemeente ... punten voor de vragenlijst PROFIT behalen. Natuurlijk is de vragenlijst niet uitputtend. Doet uw gemeente eigenlijk meer binnen deze beleidsterreinen? Of geven de antwoorden een te positief beeld, is er veel op papier vastgelegd maar in de praktijk nog niet uitgewerkt?

U kunt corrigeren voor maximaal 3 punten extra toe te kennen of af te trekken. Een voorstel voor correcties en de bijbehorende motivatie kan onderaan de lijst worden gegeven. Op basis van de gegeven argumenten worden correcties wel of niet door de coördinator toegekend.

Subthema: Duurzaam Inkopen

De overheid is in zijn geheel een invloedrijke marktpartij, jaarlijks wordt voor ongeveer 60 miljard aan producten en diensten ingekocht (ref: rijksoverheid.nl dossier Duurzaam Inkopen). Eenvoudig gezegd betekent duurzaam inkopen dat milieu en mensenrechten uitgangspunt moeten zijn van het inkoopbeleid. Duurzaam Inkopen is met name een uitdaging wanneer producten onderdeel zijn van internationale handelsketens, denk aan hout, natuursteen, ict of bedrijfskleding. In dit kader aansluiting bij keteninitiatieven voor het verduurzamen van internationale handel van belang.

Zie voor meer informatie: www.pianoo.nl, www.nevi.nl, www.duurzamebedrijfvoeringoverheden.nl
(Zie eveneens **ISO 26000** – thema eerlijk zakendoen, onderwerp 4: het bevorderen van maatschappelijk verantwoordelijkheid in de waardeketen.)

	Vraag	Toelichting	Antwoord	Score
1.	Uw gemeente heeft formeel vastgelegd dat duurzaamheid het uitgangspunt is van haar inkoopbeleid	<i>(Vraag 3 lijst Profit 2009)</i> In 2007 is via het klimaatakkoord afgesproken dat gemeenten streven naar 100% duurzaam inkopen in 2015.	Ja/Nee	2
2.	Uw gemeente hanteert criteria voor duurzaam inkopen door ze concreet en transparant mee te wegen in alle aanbestedingstrajecten .	<i>(vraag 5 lijst Profit 2009)</i> Dit betekent dat als een inkoper van de gemeente een offerte aanvraagt bij verschillende partijen hierin systematisch duidelijk wordt aangegeven dat en op welke wijze duurzaamheidscriteria mee zullen wegen in de selectieprocedure.	Ja/Nee	1
3.	Uw gemeente hanteert de criteria voor duurzaam inkopen voor zowel primaire als secundaire inkopen .	<i>(vraag 6 lijst Profit 2009)</i> De primaire inkopen zijn zaken als stoeptegels, verkeerslichten, plantmateriaal, et cetera. Zaken die veelal in grote hoeveelheden worden ingekocht en vaak zijn uitbesteed aan onderaannemers. Secundaire inkopen zijn zaken die facilitair zijn aan het functioneren van het gemeentelijk apparaat. De koffiemachine, de inrichting van het gemeentehuis, en dergelijke. Hier zijn vaak verschillende inkopers actief.	Ja/Nee	1
4.	Goedkoop is vaak duurkoop. Uw gemeente past bij aanbestedingen consequent de principes toe van Total Cost of Ownership en EMVI (i.p.v. laagste prijs).	<i>(aanpassing vraag 7 lijst Profit 2009)</i> Wettelijk de overheid bij aanbestedingen twee gunningscriteria hanteren: laagste prijs of EMVI. EMVI = Economisch Meest Voordelige Inschrijving : naast prijs worden ook andere, kwalitatieve criteria zoals duurzaamheidsaspecten in de beoordeling meegewogen. Total Cost of Ownership : de kosten van de totale levensduur van producten, diensten en werken	Ja/Nee	3
5.	De inkopers van uw gemeente hebben kennis van duurzame inkoopprocessen en worden regelmatig bijgeschoold.	<i>(vraag 8 lijst Profit 2009)</i> De VNG, PIAnoo, NEVI en andere partijen organiseren regelmatig training- en ontmoetingsdagen over duurzaam inkopen.	Ja/Nee	1

6.	Uw gemeente vraagt (potentiele) leveranciers expliciet naar de CO2-footprint of aantoonbare besparing, bijv. ahv de CO2-prestatieladder of het Milieubarometercertificaat.	(<i>Nieuwe vraag</i>) De milieubarometer en CO2-prestatieladder zijn instrumenten om bedrijven die deelnemen aan aanbestedingen te stimuleren tot milieu/CO2-bewust handelen in de eigen bedrijfsvoering en bij de uitvoering van projecten. Zie www.milieubarometer.nl/certificaat en www.co2-prestatieladder.nl	Ja/Nee	2
7.	Waar relevant verlangt uw gemeente van leveranciers dat ze zich inzetten voor betere internationale arbeidsvoorwaarden (tegen kinderarbeid en hongerlonen). Bijvoorbeeld door aansluiting te zoeken bij een erkend keten-initiatief	(<i>Nieuwe vraag</i>) Erkende keteninitiatieven zijn: <ul style="list-style-type: none"> ➤ Fair Flowers Fair Plants ➤ Fair Wear Foundation ➤ Social Accountability International (SCI) ➤ Max Havelaar keurmerk ➤ Union for Ethical BioTrade- ➤ UTZ Certified Ref. www.rijksoverheid.nl > Duurzaam Inkopen Zie eveneens handleiding ISO 26000, bijlage A (voorbeelden van vrijwillige initiatieven).	Ja/Nee	2
8.	Uw gemeente koopt voor haar eigen gebruik 100% groene stroom in (verlichting, gebouwen et cetera).	(<i>vraag 9 lijst Profit 2009</i>) Groene stroom is duurzaam opgewekte elektriciteit. Dat kan zijn met behulp van windenergie, zonne-energie, biomassa-energie, of combinaties daarvan. Meer informatie over de herkomst van (echte)groene stroom kunt u vinden via www.groenestroomjagraag.nl .	Ja/Nee	1
9.	Uw gemeente hanteert bij de inkoop van bedrijfskleding milieu- én sociale criteria.	(<i>vraag 10 lijst Profit 2009</i>) Gemeenten kunnen bij een aanbesteding of gunning voor het aanschaffen van bedrijfskleding sociale en milieucriteria in acht nemen.	Ja/Nee	1
10.	Bij aanschaf van bedrijfsauto's speelt duurzaamheid een belangrijke rol en wordt uitgegaan van auto's met minimaal een A of B label en waar mogelijk wordt gereden op groen gas of elektrisch.	(<i>aanpassing vraag 11 lijst Profit 2009</i>) Steeds meer gemeenten kiezen voor relatief schone auto's.	Ja/Nee	1
11.	Voor eigen projecten is de gemeente verplicht om alleen gebruik te maken van duurzaam geproduceerd hout met het FSC-keurmerk of vergelijkbaar, zowel bij bouwprojecten als bij groenvoorzieningen.	(<i>vraag 12 lijst Profit 2009</i>) FSC en PEFC zijn mondiaal toegepaste certificering systemen. Deze keurmerken garanderen dat het hout afkomstig is uit duurzaam beheerde bossen. Ref: www.inkoopduurzaamhout.nl Uitvoering van dit beleid kan versterkt worden dmv het afsluiten van een FSC-convenant . (www.fsc.nl)	Ja/Nee	1
12.	Binnen de gemeente wordt standaard dubbelzijdig geprint en gekopieerd.	(<i>vraag 13 lijst Profit 2009</i>) De milieu én economische winst van dubbelzijdig gebruik van papier spreekt voor zich.	Ja/Nee	1
13.	Al het papier dat uw gemeente gebruikt is afkomstig uit duurzame bronnen, dat wil zeggen: - gerecycled papier en niet	(<i>vraag 14 lijst Profit 2009</i>) Gedoeld wordt op papier dat wordt ingekocht om op te printen en te kopiëren én papier voor drukwerk.	Ja/Nee	1

	<p>chloorgebleekt, of</p> <ul style="list-style-type: none"> - papier met het FSC-keurmerk of vergelijkbaar en niet chloorgebleekt. 	<p>Naast FSC wordt als vergelijkbaar erkend: PEFC Duitsland of PEFC Finland. Deze kenmerken staan op de pakken papier die de gemeente gebruikt. Deze eisen worden doorgegeven aan drukkers die in opdracht van de gemeente werken.</p>		
14.	<p>Uw gemeente is overgestapt of bezig met over te stappen op papierloos vergaderen</p>	<p>(Nieuwe vraag)</p>	Ja/Nee	2
15.	<p>In het gemeentehuis wordt fair trade koffie én thee geschonken met keurmerk.</p>	<p>(Vraag 15 lijst Profit 2009) Max Havelaar en Utz certified zijn erkende keurmerken voor fairtrade. Zie www.maxhavelaar.nl en www.utzcertified.org Organische of biologische koffie en/of thee mag eveneens met ja worden beantwoord.</p>	Ja/Nee	1
16.	<p>Uw gemeente zorgt ervoor dat er een breed assortiment duurzame producten wordt aangeboden in de eigen kantine en/of de catering bij speciale gelegenheden.</p>	<p>(vraag 16 lijst Profit 2009) Dit betreft zowel biologische als fairtrade producten betreffen. Biologische of duurzame catering is een groeiende markt. Breed assortiment betekent meer dan 50% van het volume. Gedacht kan worden aan: zuivelproducten, vleeswaren, fruit, graanproducten, wijn, hapjes, chocolade(letters).</p>	Ja/Nee	1
17.	<p>Uw gemeente let expliciet op duurzaamheid/MVO-prestaties bij het aangaan of vernieuwen van contracten met financiële dienstverleners (denk aan banken accountants, verzekeringen, e.d).</p>	<p>(Aanpassing vraag 17 lijst Profit 2009) Financiële dienstverleners spelen in toenemende mate in op de vraag naar producten die zowel duurzaam zijn als voldoen aan de wet FIDO. Zie voor meer informatie en inspiratie: www.vbdo.nl en www.eerlijkebankwijzer.nl</p>	Ja/Nee	1
18.	<p>Uw gemeente hanteert duurzaamheid als belangrijk uitgangspunt bij inkoop en het moderniseren van haar ICT infrastructuur.</p>	<p>(Nieuwe vraag) Denk aan: energiezuinige apparatuur, virtuele werkplekken, green hosting, mvo-prestaties leveranciers. Ref: www.duurzamebedrijfsvoeringoverheden.nl/activiteiten/automatisering/automatisering.html</p>	Ja/Nee	2
19.	<p>Uw gemeente geeft expliciet in haar duurzaam inkoopbeleid aan om waar mogelijk kansen te scheppen voor lokale- en regionale ondernemers</p>	<p>(Nieuwe vraag) In het gedachtegoed van een meer circulaire economie is zoveel mogelijk lokaal/regionaal aanbesteden een voor de hand liggende stap. Zoekt uw gemeente hiervoor de grenzen op binnen de huidige (Europese) kaders?</p>	Ja/Nee	3
20.	<p>Gemeente voldoet aan de ambitie van 5% social return per aanbesteding (bij aanbestedingen boven de € 250.000)</p>	<p>(Nieuwe vraag) Overheden en ondernemers spreken bij een aanbesteding soms af dat ze langdurig werklozen of gehandicapten aan een baan, stage of leerwerkplek gaan helpen. Dit heet 'social return'.</p>	Ja/Nee	2
Subtotaal				30

Subthema: Duurzame Mobiliteit				
Goede bereikbaarheid is een belangrijke factor voor economische ontwikkeling. De onderstaande vragen zijn gericht op het stimuleren van een zuinige en schone mobiliteit. Enkele vragen zijn eveneens gericht op het bevorderen van verkeersveiligheid.				
	Vraag	Toelichting	Antwoord	Score
21.	Uw gemeente brengt jaarlijks, met de verschillende belangengroepen en inwoners, de belangrijkste knelpunten in kaart op het gebied van verkeersveiligheid, verkeersdruk en bereikbaarheid.	<i>(vraag 24 lijst Profit 2009)</i> Het gaat er hierbij om dat verkeersbeeld en de verkeersbeleving regelmatig in samenwerking met belangengroepen wordt geactualiseerd.	Ja/Nee	2
22.	In uw gemeente is het terugdringen van CO₂-uitstoot en verbetering van de luchtkwaliteit onderdeel van het beleid op verkeer & vervoer (mobiliteitsbeleid).	<i>(vraag19 lijst Profit 2009)</i> De sector mobiliteit is verantwoordelijk voor ca 20% van de broeikasgassen. Maatregelen bij verkeer en vervoer leiden, naast een vermindering van de CO ₂ -uitstoot, tot een betere luchtkwaliteit en minder geluidsoverlast (Ref. Lokale Klimaatagenda 2011-2014)	Ja/Nee	3
23.	De gemeente heeft een actief beleid op meer gebruik van het openbaar vervoer en de (elektrische) fiets .	<i>(vraag 20 lijst Profit 2009)</i> Zijn er concrete maatregelen geformuleerd? Met hieraan gekoppeld (controleerbare) doelstellingen waarin wordt aangegeven hoeveel het gebruik van openbaar vervoer of fiets zou moeten toenemen?	Ja/Nee	2
24.	De gemeente maakt gebruik van het advies van de fietsersbond en/of andere belangengroepen om de inrichting van de openbare ruimte voor langzaam verkeer te verbeteren.	<i>(vraag 22)</i> De lokale afdeling van de fietsersbond en initiatieven als een 'stoepenpatrouille' houden een gemeente scherp wat betreft verkeersveiligheid en conform van de inrichting voor voetgangers, fietsers, rolstoelgebruikers en ander langzaam verkeer.	Ja/Nee	1
25.	Uw gemeente stimuleert actief het autodelen en heeft hiervoor voldoende parkeergelegenheid gereserveerd.	<i>(aanpassing vraag 21 lijst Profit 2009)</i> De gemeenten kan een rol spelen in het starten of uitbreiden van deze voorzieningen. Voldoende wil zeggen dat het aanbod aansluit bij de vraag.	Ja/Nee	1
26.	Uw gemeente heeft beleid om elektrisch rijden te faciliteren en zorg te dragen voor een vlotte plaatsing openbare oplaadpalen.	<i>(Nieuwe vraag)</i> Meer over stimulering elektrisch rijden zie: www.agentschapnl.nl/onderwerp/elektrisch-rijden	Ja/Nee	2
27.	In uw gemeente zijn overal waar mogelijk woonstraten als 30 km zone ingericht.	<i>(aanpassing vraag 23 lijst Profit 2009)</i> De vraag doelt op woonwijken, omgeving van scholen, winkelstraten en andere gebieden waar veel voetgangers, fietsers en spelende kinderen zijn. Deze worden ook wel aangeduid als 'verblijfsgebieden'.	Ja/Nee	1
28.	Bij alle scholen zijn speciale voorzieningen getroffen die het principe van 'met de voet en fiets' naar school versterken zoals het veilig maken van aan- en	<i>(aanpassing vraag 25 lijst Profit 2009)</i> Naast fysieke voorzieningen kan hierbij eveneens het stimuleren van de deelname aan een jaarlijkse actie als 'met de voet en fiets' naar school gelden.	Ja/Nee	1

	afvoerroutes en oversteekplaatsen.			
29.	Uw gemeente doet jaarlijks mee met de Europese Mobiliteitweek .	<i>(vraag 26 lijst Profit 2009)</i> De Europese Mobiliteitsweek (voorheen Week van de Vooruitgang) biedt diverse mogelijkheden om duurzame mobiliteit onder de aandacht te brengen. www.mobilityweek.eu	Ja/Nee	1
30.	Door middel van het Reiskostenbeleid van de eigen organisatie, wordt gebruik van OV/fiets in woonwerk/dienstreizen gestimuleerd en autogebruik ontmoedigd.	<i>(Nieuwe vraag)</i> Voorbeeldrol overheid bij bevorderen duurzame mobiliteit.	Ja/Nee	1
Subtotaal				15

Subtema: MVO / Duurzaam ondernemen

"Duurzaam Ondernemen loont! Het bespaart kosten, verbetert uw concurrentiekracht, draagt bij aan een goede reputatie en de wereld wordt er ook nog beter van!" Ref: www.duurzaammkb.nl

Een gemeente heeft diverse mogelijkheden om ondernemers in hun regio de stimuleren en te helpen om voortgang te boeken op het terrein van maatschappelijk verantwoord ondernemen oftewel duurzaam ondernemen. MVO Nederland (www.mvonderland.nl) biedt hiervoor veel praktische voorbeelden en tips.

Een sector waar (lokale) overheden veel invloed hebben om de core business te verduurzamen is de (woning)bouw. Duurzaam bouwen gaat niet alleen over energieprestaties maar betreft eveneens onderwerpen als gebruikte materialen en gebruikskwaliteit. Een schat aan informatie is te vinden via: www.agentschapnl.nl, www.duurzaamgebouwd.nl, www.gprgebouw.nl en www.breem.nl

	Vraag	Toelichting	Antwoord	Score
31.	Uw gemeente ondersteunt (de oprichting van) een MVO-platform , een duurzame ondernemerskring, e.d..	<i>(vraag 27 lijst Profit 2009)</i> Netwerken werkt! Voor doorontwikkeling, opschaling en versnelling van duurzaam ondernemen is samenwerken een 'must'. Lokale overheden kunnen hierin een stimulerende en faciliterende rol spelen. Zie www.mvonderland.nl	Ja/Nee	1
32.	Uw gemeente heeft een centraal aanspreekpunt voor ondernemers (ondernemersloket) waar MVO-advies deel uitmaakt van het dienstenpakket richting ondernemers.	<i>(vraag 28 lijst Profit 2009)</i> Bij het Ondernemersloket kunnen ondernemers terecht voor algemene informatie over wetgeving, beleid en procedures. MVO/duurzaamheidsadvies hoort hierin thuis.	Ja/Nee	1
33.	Uw gemeente stimuleert dat het beschikbare arbeidspotentieel van vrouwen, ouderen, gehandicapten en allochtonen zo volledig mogelijk wordt benut door het lokale bedrijfsleven.	<i>(Nieuwe vraag)</i> Vraag overgenomen uit de PPP-scan van Telos (www.telos.nl)	Ja/Nee	3
34.	Voor de gemeente is duurzaamheid uitgangspunt bij de inrichting en het beheer van haar bedrijventerreinen . Dit is neergelegd in de beleidsplannen en uitvoeringsplannen rond deze terreinen.	<i>(vraag 29 lijst Profit 2009)</i> Ook wel ' duurzaam parkmanagement ' genoemd. Als een bestaand terrein wordt verduurzaamd spreekt men vaak over "duurzame revitalisering". Onderdeel hiervan kan zijn een collectieve aanpak van het vervoersmanagement en/of het	Ja/nee	2

		gezaamenlijk inkopen van duurzame energie. Zie voor meer informatie: www.duurzamebedrijventerreinen.nl		
35.	Uw gemeente hecht belang aan zuinig omgaan met ruimte en voert een actief beleid om leegstand tegen te gaan (kantoren, bedrijventerreinen, winkelcentra).	<i>(Nieuwe vraag)</i> Duurzame gebiedsinrichting vergt een integrale benadering en dynamische spelregels zodat de beschikbare ruimte aangepast kan worden aan de veranderingen en eisen des tijds. (Vraag uit ppp-scan van Telos. Zie eveneens de lessen van het platform duurzame gebiedsontwikkeling: www.platformdgo.nl)	Ja/Nee	2
36.	Uw gemeente stimuleert energiebesparing en toepassing duurzame energie bij bedrijven.	<i>(vraag 30 lijst Profit 2009)</i> Voor elk type bedrijfsleven zijn weer andere mogelijkheden. Een winkel met veel verwarming, een open deur en veel verlichting, vraagt iets anders dan een kantoorgebouw of een productiebedrijf. Hiervoor zijn er verschillende instrumenten en campagnes ontwikkeld. Zie bijvoorbeeld www.duurzaammkb.nl , www.klimaatverbond.nl (winkeldeurenactie) en www.co2-prestatieladder.nl	Ja/Nee	1
37.	Ter bevordering van het verduurzamen van de bedrijfsvoering biedt uw gemeente het bedrijfsleven gratis voor één jaar toegang tot een meetinstrument als bijvoorbeeld de Milieubarometer aan.	<i>(Nieuwe vraag)</i> De milieubarometer is een online meetinstrument dat de milieuprestaties en bijbehorende kosten van een bedrijf of instelling eenvoudig en snel zichtbaar maakt. Ref www.Milieubarometer.nl/aanbod Ruim 50 gemeenten bieden het instrument al aan.	Ja/Nee	1
38.	Uw gemeente controleert en handhaaft actief dat bedrijven energiebesparende maatregelen nemen met een terugverdientijd van minder dan 5 jaar.	<i>(vraag 31 lijst Profit 2009)</i> Gemeenten kunnen als bevoegd gezag op basis van de Wet Milieubeheer de naleving van energievoorschriften handhaven. Het gaat hierbij om bedrijven met een energieverbruik van meer dan 25000 m3 aardgas (equivalenten) per jaar of 50.000 KWh per jaar. Zie eveneens www.meermetminder.nl , www.infomil.nl	Ja/Nee	1
39.	Uw gemeente heeft meetbare, ambitieuze doelen gesteld voor energiebesparing bij bestaande bouw .	<i>(vraag 32 lijst Profit 2009)</i> Nederland heeft als ambitie neergelegd om in de bestaande bouw 20% reductie. (ref. Lokale Klimaatagenda 2011-2014) Zie eveneens: www.platformduurzamehuisvesting.nl voor voorbeelden mbt verduurzaming van kantoren.	Ja/Nee	2
40.	Uw gemeente biedt haar inwoners de mogelijkheid om een duurzaamheidslening af te sluiten om de woning energiezuinig te maken.	<i>(Nieuwe vraag)</i> Met de Duurzaamheidslening kunnen inwoners bij de gemeente (of provincie) geld lenen om haar of zijn woning energiezuinig te maken. Ref: www.svn.nl/producten/Duurzaamheidslening	Ja/Nee	2

41.	Uw gemeente heeft meetbare ambitieuze doelen gesteld voor energiebesparing bij nieuwbouw (ambitie lokale Klimaatagenda EPC=0 in 2020).	(vraag 33 lijst Profit 2009) Ambitieuze = die verder gaan dan het geldende bouwbesluit. Ambitie Lokale klimaatagenda 2011 - 2014: van EPC 0,4 in 2015 naar EPC 0 in 2020. (instrument BouwTransparant)	Ja/Nee	2
42.	Uw gemeente heeft een energiewinkel/energieloket gericht op het samenbrengen van lokale/regionale vraag en aanbod t.a.v. duurzaam bouwen/renoveren.	(Nieuwe vraag) Zie bijvoorbeeld in Noord-Holland: www.servicepuntduurzameenergie.nl en www.duurzaambouwloket.nl	Ja/Nee	1
43.	Uw gemeente heeft een coördinator voor de uitvoering van het beleid duurzaam bouwen.	(vraag 34 lijst Profit 2009) In kleine gemeenten kan dat een ambtenaar zijn die enkele uren daaraan besteedt. In grote gemeenten kunnen het een of meer ambtenaren zijn die daar fulltime aan werken. Info: www.kansenbijverkassen.nl , www.breeam.nl , www.gprgebouw.nl	Ja/Nee	1
44.	Uw gemeente heeft een structureel budget voor de implementatie van haar beleid met betrekking tot duurzaam bouwen.	(vraag 35 lijst Profit 2009) Duurzaam bouwen vraagt om een sterke inzet van de gemeente. Dat betekent dat er ook geld moet zijn voor een medewerker en voor uitvoeringstaken, zoals het inhuren van een adviesbureau en het geven van voorlichting..	Ja/Nee	2
45.	Elk nieuwbouw- en grootschalig renovatie- of sloopplan wordt in een zeer vroeg stadium op de eisen van duurzaam bouwen doorgelicht.	(vraag 36 lijst Profit 2009) De beste resultaten zijn te behalen als elk plan in de ontwerpfase wordt gecontroleerd op de criteria van duurzaam bouwen. Meer info: www.kansenbijverkassen.nl www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/duurzaam-bouwen-en-verbouwen/duurzaam-bouwen	Ja/Nee	1
46.	Uw gemeente controleert en handhaaft de Energie Prestatie Coëfficiënt en andere afspraken als het gebruik van FSC-gecertificeerd hout op de bouwplaats.	(vraag 37 lijst Profit 2009) Principe van 'thrust' but 'verifie'	Ja/Nee	1
47.	Uw gemeente promoot duurzaamheids-certificering voor recreatielocaties (denk aan horeca, hotels, campings, conferentielocaties en evenementen).	(Nieuwe vraag) Een bekend label voor duurzame accommodatie is Green Key, www.greenkey.nl (ECO XXI indicator 3)	Ja/Nee	1
48.	Uw gemeente bevordert actief het verduurzamen van (publieks)- evenementen .	(Nieuwe vraag) Sinds 2010 bestaan er greenkey normen voor (jaarlijks terugkerende) publieksevenementen. Voor certificering duurzame evenementen: zie www.greenkey.nl en/of ISO 20121 -Managementsystemen voor duurzame evenementen. Actief: duurzaamheid maakt deel uit van procedure vergunningverlening.	Ja/Nee	1
49.	Uw gemeente is actief op zoek naar innovatieve samenwerkingsmogelijkheden met	(Nieuwe vraag) Onder de vlag van ' Green Deal ' is er een snel groeiend de lijst van	Ja/Nee	2

	het bedrijfsleven (private-public partnerships) waarbij het gaat om elkaars kracht te versterken en nieuwe duurzame business modellen te ontwikkelen.	voorbeelden waarbij overheden, bedrijfsleven en andere partijen samenwerken aan het realiseren van duurzame initiatieven. Bijvoorbeeld voor grondstoffen en water (waaronder biodiversiteit), mobiliteit, energie en energiebesparing		
50.	Uw gemeente looft (twee)jaarlijks een prijs uit ter waardering van lokale koplopers in duurzame innovatie .	<i>(Nieuwe vraag)</i> Koplopers waarderen stimuleert niet alleen maar de gemeente laat daarmee zien veel waarde te hechten aan duurzaamheid en innovatie. Zie bijvoorbeeld www.mvoprijs.nl	Ja/Nee	3
Subtotaal				30

Toe te passen correctie

Correctiefactor:

-3	-2	-1	0	1	2	3
----	----	----	---	---	---	---

Als u de score wilt corrigeren, vul hier de reden(en) in.

Bijlage

VERANTWOORDING VERANDERINGEN EDITIE 2013 TOV EDITIE 2009

Tussen 2009 en nu is er qua kennis en beleidskaders veel vooruitgang geboekt om het maken van duurzame keuzes te bevorderen. De vragenlijsten zijn daarom geactualiseerd. Daarnaast is gezocht naar de juiste balans tussen de vragenlijsten.

Vragen

Aangepaste vragen: vragen zijn geactualiseerd door nieuwe beleidskaders, hergeformuleerd of aangescherpt.

Weggelaten vragen: niet meer fungerend beleid of te diep ingaand op details. Daar waar mogelijk hebben we enkele vragen samengevoegd.

Nieuwe vragen: Hieronder volgt een overzicht verwijderde vragen uit de lijst van 2009 en een overzicht van nieuwe of gewijzigde vragen in de nieuwe vragenlijsten (editie 2013) van de Lokale Duurzaamheidsmeter. Op de volgende pagina's vindt u per thema de aanpassingen

[WORDT LATER AANGEPAST]